

Список використаних джерел:

1. Офіційний портал Верховної ради України «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.
2. Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів : постанова Кабінету Міністрів України № 326 від 17.03.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
3. Офіційний портал Державної судової адміністрації України «Єдиний державний реєстр судових рішень» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
4. Про доступ до судових рішень : Закон України № 3262-IV від 22.12.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.
5. Правова робота в органах державної податкової служби України : [навч. посіб.]. – Ірпінь : Нац. акад. ДПС України, 2004. – 322 с.
6. Інформатика. Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / за ред. О.І. Пушкаря. – К. : ВЦ «Академія», 2003. – 704 с.
7. Інформаційне суспільство. Дефініції: людина, її права, інформація, інформатика, інформатизація, телекомунікації, інтелектуальна власність, ліцензування, сертифікація, економіка, ринок, юриспруденція / [В.М. Брижко, О.М. Гальченко, В.С. Цимбалюк та ін.] ; за ред. Р.А. Калужного, М.Я. Швеця. – К. : Інтеграл, 2002. – 220 с.
8. Гниденко И.Г. Информационные технологии в бизнесе / И.Г. Гниденко, С.А. Соколовская. – СПб. : Вектор, 2005. – 160 с.
9. Інформаційний портал Інформаційного агентства «Ліга: Закон» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://company.ligazakon.ua>.
10. Інформаційний портал Інформаційного агентства «Ліга: Закон» «Verdictum» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://verdictum.ua>.
11. Інформаційний портал ТОВ «Текслінк» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://taxlink.ua>.

УДК 351.354(477)

ОКСІНЬ В.Ю.

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА: СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД

У статті розкрито поняття і сутність сучасного розуміння принципів адміністративного права України. Для цього використано людиноцентристську теорію та європейську традицію як основу сучасного адміністративного права. Під принципами адміністративного права України розуміються основоположні засади будівництва сучасного адміністративного права України, що включають його загальні природні вимоги, тенденції та потреби і є фундаментальною основою в діяльності суб'єктів адміністративного права.

Ключові слова: адміністративне право, засади, основа, поняття, принципи, природні вимоги.

В статье раскрыты понятие и сущность современного понимания принципов административного права Украины. Для этого использовано человекоцентристскую теорию и европейскую традицию как основу современного административного права. Под принципами административного права Украины понимаются основополагающие основы строительства современного административного права Украины, которые включают его общие природные требования, тенденции и потребности и являются фундаментальной основой в деятельности субъектов административного права.

Ключевые слова: административное право, основы, понятие, принципы, природные требования.

© ОКСІНЬ В.Ю. – заступник директора (Науково-дослідний інститут публічного права)

The article revealed the concept and essence of modern understanding of the principles of administrative law Ukraine. For this purpose, the theory of the primacy of human rights and European tradition as the foundation of modern administrative law were used. Under the principles of administrative law, Ukraine meant fundamental principles of building modern administrative law in Ukraine, including its general nature demands, trends and needs and is fundamental to the activities of administrative law.

Key words: *administrative law, principles, basis, concept, natural requirements.*

Вступ. В умовах сьогодення, коли здійснюється повноцінна адаптація вітчизняної системи права до стандартів ЄС, виникає необхідність по-новому поглянути на засади діяльності публічної адміністрації – принципи адміністративного права, адже саме в них відображаються основоположні чинники забезпечення ними прав і свобод громадян та недопущення порушення їх самими.

Останнім часом публічне життя вітчизняних чиновників зазнало значних змін. Було прийнято і набуло чинності нове антикорупційне законодавство, запроваджено електронне декларування, створено антикорупційні органи – Національне антикорупційне бюро та Національне агентство з питань запобігання корупції. Усе це не могло не вплинути і на принципи адміністративного права.

Огляд останніх досліджень. На проблему принципів адміністративного права звертали увагу провідні вчені-адміністративісти – Б. Авер'янов, В. Битяк, В. Галуцько, Є. Додін, О. Дрозд, Т. Коломоєць, В. Колпаков, Р. Мельник, С. Стеценко та ін. Водночас принципи адміністративного права в новітніх умовах вимагають подальшого аналізу.

Результати дослідження. Відповідно до тлумачних словників «принцип» – це основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і т. ін., основний закон якої-небудь точної науки, особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось, правило, покладене в основу діяльності якої-небудь організації, товариства і т. ін., переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці [1, с. 683]; загальні вимоги, наукові основи, підстави, правила, від яких не відступають [2].

У свою чергу, принципи права – це об'єктивно властиві права, відправні начала, незаперечні вимоги (позитивні зобов'язання), які висувуються до учасників суспільних відносин із метою гармонічного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів. Іншими словами, це своєрідна система координат, у рамках якої розвивається право, і водночас вектор, який визначає напрямок його розвитку. Принципи є підставою права, містяться у його змісті, виступають як орієнтири у формуванні права, відображають сутність права та основні зв'язки, які реально існують у правовій системі. У принципах зосереджено світовий досвід розвитку права, досвід цивілізації. Тому принципи права можна назвати стрижнем правової матерії [3].

Таким чином, під принципами слід розуміти основні вихідні, об'єктивно зумовлені парадигми, на яких базуються та забезпечуються права і свободи людини та громадянина, а також нормальне функціонування громадянського суспільства та держави.

В науці адміністративного права принципи є провідною категорією всіх континентальних європейських держав [4]. Саме у принципах глибинно віддзеркалюється зміст права, сутність права та його загальні природні вимоги, тенденції та потреби.

Згідно з англійським словником під принципами розуміють настільки очевидні істини або положення, що вони не можуть бути ні доведені, ані спростовані. Розрізняють два види принципів: 1) якщо принцип є універсальним, то він отримує назву аксіоми; 2) первинні принципи. Первинні принципи мають свій предмет і джерела, що відповідає природі аналізованого явища [5].

На думку професора В. Галуцька, до провідних рис адміністративного права належать такі: вони формуються з метою забезпечення прав і свобод людини та громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства та держави; встановлюють керівні засади-настанови, що визначають найважливіші правила, за якими здійснюється та організується діяльність суб'єктів адміністративного права; принципи адміністративного права характеризуються прогресивністю, засвідчують ідеальні для умов сучасності основоположні засади поведінки суб'єктів адміністративного права, які є реально досяжними [6].

Загальні принципи українського адміністративного права закріплені в Конституції України, конкретизуються і розвиваються в законодавчих та інших нормативно-правових актах [8]. До них відносимо такі: принцип пріоритету прав і свобод людини та громадянина, принцип вер-

ховенства права та правового закону, принцип рівності однорідних суб'єктів адміністративного права перед законом, принцип демократизму, принцип взаємної відповідальності суб'єктів публічної адміністрації і об'єктів публічного управління, принцип гуманізму і справедливості у взаємовідносинах між суб'єктами публічної адміністрації та об'єктами публічного управління [9].

Принцип верховенства права є конституційним відповідно до ст. 8 Основного Закону, але в ній не розкрито його змісту. На слушну думку вчених, у силу домінування в державах континентального права позитивізму принцип верховенства права мав здебільшого вираз верховенства закону [10]. В КАСУ наголошується, що суд у вирішенні справи керується принципом верховенства права, відповідно до якого людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави; суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського Суду з прав людини [11].

Принцип демократизму виявляється в можливості громадян як безпосередньо, так і через своїх представників, різні організації брати участь у формуванні правової політики, в управлінні справами держави. Демократизм виявляється в розширенні повноважень органів місцевого самоврядування. Його можна вважати формою забезпечення прав і свобод громадян і одночасно методом управління й пошуку компромісу, поєднання свободи та порядку в дотриманні прав і свобод громадян [11].

Щодо спеціальних галузевих принципів, то яскраво висвітленими вони є в працях Ю. Битяка, який наголошує, що спеціальні галузеві принципи взаємопов'язані з принципами виконавчої діяльності публічної адміністрації. Принципи виконавчої діяльності – це потенційна основа формування галузевих принципів адміністративного права. Водночас варто відзначити, що в нормах адміністративного права принципи виконавчої діяльності постають у зміненому вигляді, набуваючи форми конкретних загальнообов'язкових вимог. Спираючись на досягнення юридичної науки, аналіз чинного адміністративного законодавства України й практики його застосування, можна зробити висновок, що основні принципи формуються у площині взаємовідносин між суспільством і органами виконавчої влади. Вони є безпосереднім засобом реалізації загальних принципів і повніше розкривають природу формування та функціонування адміністративного права України, підкреслюють його місце і роль у правовій системі [12].

До основних принципів регулювання взаємовідносин суспільства й публічної адміністрації можна віднести: служіння публічної адміністрації суспільству й людині, обмеженість втручання публічної адміністрації в громадянське й особисте життя людини, повноту прав і свобод громадян в адміністративно-правовій сфері, зв'язаність публічної адміністрації законом і підконтрольність їй суду, оптимальне доповнення й урівноваження державно-владних повноважень органів виконавчої влади з повноваженнями органів місцевого самоврядування, принципи гласності, відповідальності, самостійності діяльності публічної адміністрації [12].

Принцип зв'язаності публічної адміністрації законом і підконтрольності їй суду є одним із найкращих засобів, «мистецьким винаходом» адміністративного права [13]. В умовах сьогодення він добре формально визначений у вітчизняному адміністративному праві та означає, що під час забезпечення прав, свобод та законних публічних інтересів фізичних і юридичних осіб посадові особи органів виконавчої влади та місцевого самоврядування можуть діяти виключно відповідно до ст. 6 Конституції України, здійснюючи свої повноваження у встановлених Конституцією межах відповідно до законів України, та ст. 19, в якій зазначається, що органи державної влади та місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; до адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень. Сутність принципу обмеженості втручання публічної адміністрації в громадянське й особисте життя людини полягає у закономірному встановленні тієї межі, до якої втручання публічної адміністрації у відповідну діяльність продиктовано в чинних історичних умовах інтересами народу України, після чого це втручання не є необхідним, оскільки воно сковує дію механізмів соціальної регуляції, порушує нормальні процеси, що відбуваються в громадському суспільстві, і знижує ефективність виконавчої влади [13].

Принцип гласності (або принцип «відкритості дій органів публічної влади») на сьогодні отримав деталізацію у Законах України «Про інформацію» № 2938-VI від 13.01.2011 р. та «Про доступ до публічної інформації» № 2939-VI від 23.01.2011 р. Цей принцип можна назвати антикорупційним, оскільки саме за допомогою відкритості та гласності в роботі органів публічної влади досягається більш тісний зв'язок із громадськістю та можливість впливу останньої на адміністративно-правове регулювання.

Складовими принципу відповідальності є забезпечення притягнення винних у скоєнні правопорушень до адміністративної відповідальності, забезпечення фізичним і юридичним особам непорушності їхніх публічних прав і свобод, забезпечення належних умов задля відновлення порушеного права суб'єкта адміністративно-правових відносин.

Характеризуючи принцип самостійності, розуміємо, що останній базується на унеможливленні втручання в діяльність суб'єкта публічної адміністрації. Таке втручання можливе лише в певних, визначених законодавством випадках органом, якому він підвідомчий, в усіх інших випадках – лише через суд.

Висновки. Отже, принципи адміністративного права України – це засновані на людиноцентриській теорії та на європейській традиції основоположні засади будівництва сучасного адміністративного права України, що включають його загальні природні вимоги, тенденції та потреби і є фундаментальною основою в діяльності суб'єктів адміністративного права.

Список використаних джерел:

1. Словник української мови. Академічний тлумачний словник : у 11 т. – К., 1976. – Т. 7. – 1976. – 864 с.
2. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка / В.И. Даль. – М. : Пашков Дом, 2004. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovardalja.net/word.php?wordid=33183>.
3. Уварова О. Загальні принципи права та їх роль у правозастосуванні з позицій природно-правового і позитивістського підходів до права / О. Уварова // Вісник Академії правових наук України. – 2008. – №2 (53). – С. 244–252.
4. Брэбан Г. Французское административное право / Г. Брэбан. – М. : Прогрес, 1988. – С. 138–260.
5. Principles. The free dictionary. – 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legal-dictionary.thefreedictionary.com/principles>.
6. Галуцько В.В. Адміністративне право України / В.В. Галуцько. – Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2011. – Т. 1: Загальне адміністративне право. – С. 62.
7. Юсупов В.А. Теория административного права / В.А. Юсупов. – М. : Юрид. лит-ра, 1985. – С. 30.
8. Авер'янов В.Б. Адміністративне право України. Академічний курс : [підруч.] : у 2-х т. – Т. 1. Загальна частина. – К, 2004. – 584 с.
9. Галуцько В.В. Адміністративно-правова охорона права власності в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.07 / В.В. Галуцько. – К., 2009. – С. 16.
10. Адміністративне право : [навч. посіб.]. – К. : Вид-во А.В. Паливода. – 2001. – С. 15.
11. Комзюк А. Кодекс адміністративного судочинства України. Науково-практичний коментар / А. Комзюк та ін. – К. : Прецедент ; Істина. 2009. – С. 97–103.
12. Битяк Ю.П. Адміністративне право України : [підруч.] / Ю.П. Битяк. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 544 с.
13. Галуцько В.В. Принципи адміністративного права / В.В. Галуцько. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://sipl.com.ua/?page_id=1517.